

AD 19/26

LIMITE

CONF-MD 2

ÜHINEMISDOKUMENT

Teema: EUROOPA LIIDU ÜHINE SEISUKOHT
– 1. teemaplokk: põhiküsimused

ÜHINEMISLÄBIRÄÄKIMISED

Moldova Vabariik

ELi ÜHINE SEISUKOHT

(pärast Moldova läbirääkimisseisukoha AD 17/26 CONF-MD 1 esitamist)

Läbirääkimiste teemaplokk: 1

Põhiküsimused

Sealhulgas demokraatlike institutsioonide toimimine, avaliku halduse reform, peatükid 23 – kohtusüsteem ja põhiõigused, 24 – õigus, vabadus ja turvalisus, majanduslikud kriteeriumid, peatükid 5 – riigihanked, 18 – statistika, 32 – finantskontroll

---

Käesolev Euroopa Liidu seisukoht põhineb Moldovaga peetava ühinemiskonverentsi (AD 11/24 CONF-MD 2) jaoks kujundatud üldisel seisukohal ning selle suhtes kohaldatakse nimetatud üldises seisukohas heaks kiidetud läbirääkimispõhimõtteid, eelkõige järgmisi:

- Moldova või ELi poolt konkreetse läbirääkimiste peatüki suhtes väljendatud arvamus ei mõjuta mingil viisil seisukohta, mida võidakse võtta teiste peatükkide suhtes;
- läbirääkimiste käigus konkreetsete peatükkide kohta saavutatud kokkuleppeid, isegi osalisi kokkuleppeid, ei või pidada lõplikeks, kuni on saavutatud üldine kokkulepe kõigi peatükkide kohta;
- samuti läbirääkimisraamistiku punktides 5, 11, 12, 32, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 49 ja 51 sätestatud nõudeid.

EL innustab Moldovat jätkama oma õigusaktide vastavusse viimist ELi *acquis*'ga ning viimase tõhusat rakendamist ja jõustamist ning üldiselt töötama juba enne ühinemist välja ELiga võimalikult sarnased poliitikad ja õigusaktid.

EL märgib, et oma seisukohas (AD 17/26 CONF-MD 1) aktsepteerib Moldova 1. teemaplokki käsitlevat 3. juunil 2026 kehtinud ELi *acquis*'d ning on valmis seda rakendada Euroopa Liiduga ühinemise kuupäeval.

1. Demokraatlike institutsioonide toimimine

EL märgib, et Moldova on oma põhiseaduslikus korras sätestanud **demokraatliku riigi** alused ning tegeleb oma demokraatlike institutsioonide tugevdamisega. EL leiab, et Moldova õigus- ja institutsiooniline raamistik soodustab demokraatlike valimiste korraldamist. EL kutsub Moldovat üles järgima OSCE/ODIHRi seni täitmata soovitusi ning viima oma õigusaktid veelgi rohkem vastavusse ELi õigusaktide ning rahvusvaheliste ja Euroopa standarditega. Peamised täiustamist vajavad valdkonnad on õigusaktid, mis käsitlevad poliitreklaami ja meediat valimiskampaaniate ajal, eelkõige veebimeedia õigusraamistik ja järelevalvemehhanismid ning ajakirjanike kaitse hirmutamise ja rünnakute eest. EL võtab teadmiseks, et hiljutised muudatused erakondade ja kampaaniate rahastamise valdkonnas on suurendanud üldist läbipaistvust. Teha on vaja täiendavaid jõupingutusi, sealhulgas suurendada keskvalimiskomisjoni suutlikkust ja ressursse. EL võtab teadmiseks Moldova plaanid tugevdada valimistega seotud välissekkumisega toimetuleku võimet, keskendudes rahapesu vastu võitlemisele ja kampaaniate rahastamise reguleerimisele.

EL märgib, et Moldova **parlamendi** rolli on aja jooksul tugevdatud. EL rõhutab, et läbipaistvuse, vastutuse, usaldusväarsuse ja üldise tõhususe suurendamiseks on vaja teha täiendavaid jõupingutusi. See hõlmab sõltumatute institutsioonide üle teostatava parlamentaarse järelevalve parandamist ning parlamendi tegevuse ja otsuste ning seaduseelnõude ja kaasnevate dokumentide õigeaegse ja täieliku avaldamise tagamist. Parlamendi korralduse ja toimimise koodeksi ning eetikanormide vastuvõtmine parandab veelgi parlamendi tõhusat toimimist ja selle liikmete usaldusväarsust.

EL rõhutab, et üldiselt on paigas **kodanikuühiskonna organisatsioonide** õiguslik, regulatiivne ja institutsiooniline raamistik. EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse tagada kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjate tõhus kaitse, sealhulgas viies oma õigusaktid vastavusse üldsuse osalemise vastaseid strateegilisi hagnosisid ehk vaigistushagnosisid käsitleva ELi *acquis*'ga. EL rõhutab, kui olulised on pidevad jõupingutused, et veelgi parandada avalike konsultatsioonide protsesside kvaliteeti ja läbipaistvust, et muuta need süstemaatilisemaks ja sisukamaks.

2. Avaliku halduse reform

EL märgib, et Moldova on avaliku halduse reformi **strateegilise raamistiku** puhul ELi standarditega osalise kooskõla saavutanud. EL kutsub Moldovat üles tugevdama kehtivat raamistikku järelevalve-, aruandlus- ja läbivaatamismehhanismide ning rahalise jätkusuutlikkuse valdkonnas. Samuti kutsub EL Moldovat üles ajakohastama oma strateegiat, võttes arvesse OECD/SIGMA viimast hinnangut avaliku halduse reformile ja Moldova majanduskasvu kava vastuvõtmist aegsasti enne praegu kavandatud vahehindamist.

EL märgib, et Moldova on **poliitika väljatöötamise ja koordineerimise** valdkonnas saavutanud osalise vastavuse ELi standarditele. Lisaks märgib EL, et peamised väljakutsed on seotud ELiga ühinemist puudutava poliitika kujundamise integreerimisega valitsemissektori üldplaneerimisse, sellega seotud ülesannete selge jaotusega valitsuse tuumiku ja ministriumide vahel ning ministriumide suutlikkuse suurendamisega poliitika rakendamise süstemaatiliseks järelevalveks ning korrapärase konsultatsioonide ja tõenditel põhineva lähenemisviisi kohaldamiseks otsustusmenetlustes. Selleks et leevendada riske, mis on seotud ELi õiguse ulatusliku kiire ülevõtmisega, kutsub EL Moldovat üles tegema jõupingutusi, et süstemaatiliselt jälgida hiljuti vastu võetud õigusaktide rakendamist ning tagada, et ei kahjustata õigusloome kvaliteeti ja sidusrühmade usaldust.

EL märgib, et Moldova on saavutanud osalise vastavuse ELi standarditele **avaliku teenistuse personalijuhtimise valdkonnas**. EL rõhutab, et tuleb tugevdada tulemuspõhise, läbipaistva ja konkurentsipõhise värbamise ja karjääri edenemise üldist struktuuri. Lisaks rõhutab EL seda, et peamise regulatiivse reformi puhul tuleb keskenduda avaliku teenistuse ametikohtade kindlale liigitamisele ning avaliku sektori asutuste ja organite suhtes kohaldatava õigusraamistiku killustatuse vähendamisele. Selgelt tuleb määratleda ja konsolideerida kõrgemate ametnike kohustused personalijuhtimise protsessi, tagades, et värbamised, edutamised, üleviimised ja vallandamised toimuvad läbipaistval, objektiivsel ja tulemuspõhisel viisil ning et nende protsesside toetamiseks on kehtestatud stabiilne, konsolideeritud ja läbipaistev palgaastmestik.

EL märgib, et Moldoval on **korralduse ja vastutuse** valdkonnas ELi standarditega vastavusse viimise tase madal. EL kutsub Moldovat üles tõhustama rakendamist, et tagada avalik-õiguslike asutuste vastutus sõltumatute järelevalveasutuste ja üksikisikutest kaebuse esitajate ees. EL märgib, et Moldova ei ole praeguseks saavutanud vastavust valitsussüsteemide koostalitlusvõimet ja digiteenuste piiriülest osutamist käsitlevatele ELi õigusaktidele ning on saavutanud osalise vastavuse **teenuste osutamise** valdkonnas kehtestatud ELi standarditele. EL rõhutab, et parandada tuleb e-valitsuse üldist tõhusust, eelkõige aktiivsete kasutajate väikese osakaalu tõttu elanikkonnas. Lisaks rõhutab EL, et on oluline edasi arendada Moldovas tehtud esialgseid häid edusamme avalike teenuste kasutajakeskse osutamise valdkonnas ühtsete kontaktpunktide süsteemi kaudu, eelkõige usaldusväärse kvaliteedijuhtimise kaudu, et tagada teenuste osutamise kõrge kvaliteet kogu riigis. EL märgib, et Euroopa koostalitlusvõime raamistik on osaliselt kooskõlas ELi standarditega riigi rahanduse juhtimise süsteemi vallas ning et kehtestatud on hästi toimiv õigus- ja institutsiooniline raamistik.

EL märgib, et Moldova on saavutanud osalise vastavuse ELi riigi rahanduse juhtimise standarditele ning Moldoval on **riigi rahanduse juhtimiseks** olemas hästi toimiv õigus- ja institutsiooniline raamistik. EL kutsub Moldovat üles tagama oma õigusaktide rakendamise praktikas ja tugevdama oma suutlikkust, et kindlustada avaliku sektori vahendite läbipaistev ja tõhus kasutamine. EL rõhutab, kui oluline on, et Moldova tugevdaks oma keskpika perioodi eelarveraamistikku usaldusväärse finantsproгноosiga ja suurendaks institutsioonilist suutlikkust eelarveriskide tõhusaks jälgimiseks. EL kutsub Moldovat üles tõhustama avaliku sektori investeringute juhtimist kooskõlas ühtse projektide registri põhise lähenemisviisiga. EL kutsub Moldovat üles tugevdama riigi rahanduse juhtimise haldusasutuste inimressursside suutlikkust, et tagada ELi rahaliste vahendite väljamaksmise tõhusus ja suurendada Moldova eelarvetulusid. EL innustab Moldovat tugevdama eelarvemenetluse läbipaistvust ja järelevalvet, eelkõige tagades valitsemissektori kõigi keskvalitsuse allsektorite eelarveandmete õigeaegse ja korrapärase kättesaadavuse kooskõlas Euroopa arvepidamise süsteemi ehk ESA 2010 nõuetega. EL innustab Moldovat looma sõltumatu eelarveasutuse, et tagada riigi eelarvepoliitika vastavus ning selle üle järelevalvet teostada.

3. 23. peatükk – kohtusüsteem ja põhiõigused

EL rõhutab, et Moldova õigus- ja institutsiooniline raamistik on **kohtusüsteemi toimimise** seisukohast ELi *acquis*'ga ja asjakohaste Euroopa standarditega osaliselt vastavusse viidud. EL tervitab kõrgete kohtunike ja prokuröride ametikohtade käimasolevaid ambitsioonikaid kontrolliprotsesse, mille eesmärk on tugevdada kohtusüsteemi **sõltumatust**, erapooletust, vastutust, tõhusust ja professionaalsust. Moldova peaks ELi jätkuval rahalisel toetusel jätkama selles valdkonnas märkimisväärsete edusammude tegemist.

EL märgib, et Moldovas on olemas õiguslik ja institutsiooniline raamistik, mis tagab **vastutuse** kindla reguleerimise, samas kui täiendavaid parandusi on vaja distsiplinaarsätete ühtlustamiseks kogu kohtusüsteemis ja nende rakendamise tagamiseks. EL rõhutab, et Moldova peaks jätkama edusammude tegemist ning näitama häid tulemusi püsiva vastutuse ja usaldusväarsuse vallas kohtusüsteemi kõigil tasanditel. EL kutsub Moldovat üles veelgi tugevdama autonoomsete juhtorganite, kõrgema justiitsnõukogu ja kõrgema prokuröride nõukogu ning nende erinõukogude suutlikkust, kvaliteeti, läbipaistvust ja tõhusust. Peamiste kohtu- ja prokuratuuriorganite kontrollitud liikmete ametisse nimetamiseks tuleb tagada järjepidev läbipaistev, sõltumatu ning konkurentsi- ja tulemuspõhine protsess. EL rõhutab, et Moldova peab suurendama prokuröride menetlusautonoomiat, sealhulgas tagades hierarhiliste juhiste ja teisele ametikohale määramise vastase tõhusa apellatsioonimehhanismi, ning tugevdama kohtunike ja prokuröride kohtuasjade juhusliku jaotamise süsteemi kooskõlas Euroopa standarditega. EL märgib positiivselt, et Moldova on hiljuti ajakohastanud põhiseaduslike menetluste õigusraamistikku ja kutsub Moldovat üles tagama selle rakendamise kooskõlas Euroopa standarditega.

Õigus- ja institutsioonilise raamistiku muutmine on parandanud kohtusüsteemi **kvaliteeti** ning EL rõhutab, et järjepidevalt tuleb tagada õigusemõistmise kättesaadavus, kvaliteet ja tõhus rakendamine. EL kutsub Moldovat üles täitma vabu ametikohti ja töötama kohtusüsteemi jaoks välja personalijuhtimise strateegiad, mis hõlmavad põhjalikku palgareformi. Oodatakse kohtusüsteemi ja prokuratuuri ümberkorraldamist käsitlevate plaanide rakendamist, edusamme digiüleminekul ja riikliku õigusinstituudi toimimise parandamisel kooskõlas TAIEXi vastastikuste eksperdihindamise soovitustega. **Tõhususe** osas peaks Moldova lühendama kohtumenetluste kestust, parandama algatatud ja lõpuleviidud kohtumenetluste määra, vähendama kohtuasjade kuhjumist ja edendama vaidluste alternatiivse lahendamise mehhanismide kasutamist.

EL märgib, et Moldova **korruptsioonivastane** õigus- ja institutsiooniline raamistik on ELi *acquis*'ga osaliselt vastavusse viidud. Moldova peaks tagama korruptsioonivastase võitlusele spetsialiseerunud institutsioonide ja muude korruptsioonivastase võitluse eest vastutavate asjaomaste institutsioonide piisava institutsioonilise suutlikkuse, tugevdama nende sõltumatust ja nende vahelist koostööd. EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse veelgi tugevdada korruptsioonivastaseid kohtu- ja prokuratuurisüsteeme kooskõlas ELi standarditega, sealhulgas luues korruptsioonivastase võitluse erikomisjonid. EL rõhutab, et Moldova peab tegema täiendavaid edusamme, et saavutada häid tulemusi korruptsioonijuhtumite uurimisel, nende eest süüdistuste esitamisel ja lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste tegemisel, eelkõige seoses suurkorruptsiooni juhtumitega. Lisaks peaks Moldova demonstreerima usaldusväärset ja järjepidevat tegevust paralleelsete finantsuurimiste algatamiseks, sealhulgas vara arestimiseks ja lõplikuks konfiskeerimiseks. Rakendamise osas peab Moldova tegema täiendavaid edusamme karistamatuse vastu võitlemisel ja oligarhia kaotamisel. EL kutsub Moldovat üles jätkama korruptsiooni ennetamise raamistiku koordineerimise ja tõhususe tugevdamist, sealhulgas tegeledes süstemaatiliselt ja tõhusalt Euroopa Nõukogu riikide korruptsioonivastase ühenduse (GRECO), OSCE/ODIHRi ja OECD soovitustega, tagades täiendava vastavuse ELi *acquis*'ga rikkumisest teavitajate kaitse valdkonnas ja tugevdades varade deklareerimise süsteemi. Lisaks kutsub EL Moldovat üles rakendama järjekindlalt korruptsioonivastast poliitikaraamistikku, mis hõlmab korruptsioonivastase võitluse süvalaiendamist, sihtotstarbelisi hindamisi ja kontekstipõhiseid konkreetseid meetmeid, mis on suunatud korruptsiooni vastu võitlemisele kõige haavatavamates sektorites, nagu riigihanked, riigi osalusega ettevõtted, toll ja maksustamine, õigus ja õiguskaitse ning taristud.

EL märgib, et Moldova õigus- ja institutsiooniline raamistik on ELi *acquis*'ga ja **põhiõigusi** käsitlevate Euroopa standarditega osaliselt vastavusse viidud, ning rõhutab vajadust tugevdada rakendamist, et tagada põhiõiguste kasutamine kõigi poolt praktikas, sealhulgas suurendada Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste täitmist ning tugevdada põhiõiguste kaitse sõltumatute institutsioonide suutlikkust, sealhulgas tagada inimõiguste tegevuskava rakendamine.

EL märgib, et piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise tõkestamise ning **vanglasüsteemi** osas on õigus- ja institutsiooniline raamistik üldiselt olemas, kuid selle valdkonna teatavad aspektid ei vasta Euroopa standarditele. EL võtab teadmiseks Moldova võetud kohustuse jätkata kinnipidamistingimuste parandamist. EL rõhutab, et on vaja teha jõupingutusi, et rakendada Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid selles valdkonnas ja järgida piinamise tõkestamise Euroopa komitee soovitusi, võideldes kinnipidamisasutuste ülerahvastatuse, ebapiisavate meditsiiniteenuste, ebakindlate elamistingimuste, kinnipeetavate vahelise vägivalla ja kinnipeetavate mitteametliku hierarhia vastu.

EL märgib, et **isikuandmete kaitse** osas on Moldova õigusraamistik isikuandmete kaitse üldmäärusega suurel määral kooskõlas. Veel tuleb teha jõupingutusi, et viia õigusraamistik täielikult kooskõlla õiguskaitse direktiiviga ja tugevdada riikliku andmekaitsekeskuse suutlikkust.

EL märgib, et **väljendusvabadus** on Moldova õigus- ja institutsiooniline raamistikuga tagatud, kuid meedia valdkonna õigus- ja institutsiooniline raamistik tuleb veel ELi *acquis*' ja Euroopa standarditega täiendavalt vastavusse viia. EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse viia oma õigusaktid vastavusse ELi direktiivi ja soovitusiga, mis käsitlevad vaigistushagide kasutamise vastast võitlust, ning jätkata jõupingutusi, et saavutada vastavus 2018. aasta audiovisuaalmeedia teenuste direktiiviga ning Euroopa meediavabaduse määruse ja digiteenuste määrusega. EL rõhutab, et strateegiliste investeeringute seaduse muudatuste alusel kehtestatud meedialitsentside peatamise mehhanismi läbipaistvust tuleks parandada ning seadus tuleks viia kooskõlla ELi ja rahvusvaheliste standarditega. Lisaks rõhutab EL, et Moldova peaks jätkama jõupingutusi, et tugevdada audiovisuaalnõukogu suutlikkust ning avalik-õigusliku ringhäälingu majanduslikku ja rahalist jätkusuutlikkust ja sõltumatust, samuti suurendama meediaomandi läbipaistvust ning strateegilise kommunikatsiooni ja desinformatsiooni vastu võitlemise keskuse tegevuse tulemuslikkust. EL rõhutab, et Moldova peaks tagama ajakirjanike kaitse igasuguse hirmutamise eest ning nägema ette tõhusa ja tulemusliku õiguskaitse ja kohtulikud järelmeetmed ajakirjanike vastu suunatud vägivalla-, hirmutamise- ja ahistamisjuhtumite puhul. EL kutsub Moldovat üles jätkama ühinemis- ja kogunemisvabaduse õiguse tugevdamist kooskõlas ELi ja Euroopa standarditega.

Seoses **soolise võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimisega**, mille puhul Moldova on saavutanud osalise vastavuse ELi *acquis*'le, võtab EL teadmiseks Moldova kavatsuse viia oma õigusaktid vastavusse võrdõigusasutuste miinimumnõudeid käsitlevate ELi direktiividega. EL rõhutab, kui oluline on tagada täielik kooskõla soolist võrdõiguslikkust ning naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist käsitleva ELi *acquis*'ga. Lisaks soovib EL parandada institutsioonidevahelist koordineerimist soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas, sealhulgas seoses soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisega. EL võtab teadmiseks Moldova plaanid laiendada ja parandada vägivallaohvritele suunatud spetsialiseeritud tugiteenuseid, rõhutades samas, kui oluline on tagada nende järjepidev kättesaadavus ja jätkusuutlikkus. EL rõhutab vajadust viia riigisisised õigusaktid vastavusse ELi õigusaktidega võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise valdkonnas. EL rõhutab samuti vajadust parandada diskrimineerimisvastase seaduse rakendamist ja võrdõiguslikkuse nõukogu jõustamissuutlikkust. Moldovat innustatakse tagama selliste andmete kogumine, mis käsitlevad diskrimineerimist, sealhulgas seksuaalse sättumuse ja sooidentiteedi alusel toimuvat diskrimineerimist, liigitatuna kallutatuse ja süüteo liigi alusel. EL võtab teadmiseks Moldova plaanid rakendada kooskõlas ELi metoodikaga standarditud süsteemi naistevastase vägivalla ennetamise ja tõkestamise andmete kogumiseks ja analüüsimiseks. EL kutsub Moldovat üles kõrvaldama puudujäägid oma õigusaktide vastavusse viimisel raamotsusega teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega.

Seoses **puuetega inimeste** õigustega võtab EL teadmiseks Moldova kavatsuse viia oma õigusaktid vastavusse ELi *acquis*'ga, sealhulgas juurdepääsetavuse osas. EL rõhutab, et selles valdkonnas on vaja teha jõupingutusi Euroopa ja rahvusvaheliste standardite, sealhulgas ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamiseks, eelkõige selleks, et võidelda diskrimineerimise vastu, edendada puuetega inimeste õigusi, avalike ja kogukonnapõhiste teenuste kättesaadavust, tõhustada deinstitutionaliseerimist, edendada juurdepääsu haridusele ja tööhõivele ning üleminekut inimõiguspõhisele puuete hindamise süsteemile.

EL kutsub Moldovat üles kaitsma ja tõhustama **lapse õiguste** kaitset, viies oma õigusaktid paremini vastavusse ELi *acquis*' ja asjakohaste lapsesõbralikku õigusemõistmist käsitlevate Euroopa standarditega ning tagades integreeritud lastekaitseüsteemi. EL märgib, kui tähtis on, et Moldova teeks otsustavaid edusamme deinstitutionaliseerimisel vanemliku hoolitsuseta laste ja puuetega laste puhul, parandaks kogukonna- ja perepõhiseid teenuseid haavatavas olukorras olevatele lastele ning tagaks kvaliteetsete, usaldusväärsete, disagegeeritud ja ajakohastatud andmete kättesaadavuse õigussüsteemiga kokku puutuvate laste ja hoolekandeesutustes viibivate laste kohta. EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse suurendada kohalike lastekaitse spetsialistide arvu kogu riigis ja pakkuda lastega kokkupuutuvatele töötajatele erikoolitust.

EL märgib, et on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et viia oma õigusaktid vastavusse ELi *acquis*'ga, mis käsitleb kahtlustatavate ja süüdistatavate menetlusõigusi kriminaalmenetluses ja kuriteoohvrite õigusi, sealhulgas laste õigusi. Eelkõige peaks Moldova tugevdama teisese ja korduva ohvristamise eest pakutava kaitse kontseptsiooni, et laiendada seda teatavat liiki kuritegude ohvritest kaugemale. EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse kehtestada kuriteoohvrite õiguste, toe ja kaitse ning kuriteoohvritele hüvitise maksmise miinimumnõuded.

EL märgib, et Moldova õigusraamistik kaitseb **vähemuste hulka kuuluvate isikute õigusi**, ning rõhutab vajadust pöörata jätkuvalt tähelepanu vähemuste hulka kuuluvate isikute õigustele. EL võtab teadmiseks Moldova plaanid jätkata jõupingutusi, et parandada rumeeniakeelse hariduse ja rumeenia keele õpetamise kättesaadavust ja kvaliteeti riiklikus hariduses ning edendada rahvusvähemuste keeli.

EL rõhutab, et ühinemisel peab Moldova õigusraamistik olema täielikult vastavusse viidud ELi *acquis*'ga, et tagada **ELi kodakondsusest tulenevate õiguste** täielik kasutamine.

4. 24. peatükk – õigus, vabadus ja turvalisus

EL rõhutab, et **raske ja organiseeritud kuritegevuse vastast võitlust ning õiguskaitsealast koostööd** käsitlev Moldova õigusraamistik on ELi *acquis*'ga osaliselt kooskõlas, ning võtab teadmiseks Moldova võetud meetmed kõnealuse valdkonna õigusaktide edasiseks vastavusse viimiseks ELi *acquis*'ga. EL märgib, et Moldova strateegiline raamistik on kooskõlas ELi strateegiliste prioriteetidega ning et Moldova viib korrapäraselt läbi ohuanalüüse ja riskihindamisi, et toetada tõendipõhist poliitikakujundamist. EL kutsub Moldovat üles tugevdama koordineerimist ja järelevalvet nende strateegiliste raamistike rakendamisel. EL innustab tugevdama koostööd Moldova õiguskaitse- ja õigusasutuste ning ELi liikmesriikide, CEPOLi, Europoli ja Eurojusti vahel ning jätkama üha suuremat osalemist EMPACTis. EL toonitab samuti, et on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et tõhusalt näidata häid tulemusi uurimistes, süüdistuste esitamisel ja lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste tegemisel kõigis raske ja organiseeritud kuritegevuse valdkondades, sealhulgas rahapesu puhul, ning sellega seoses vara arestimisel ja konfiskeerimisel. EL märgib, et õiguskaitseasutuste reageerimine organiseeritud kuritegevusele, eelkõige suure riskiga kuritegelike võrgustike uurimine, peab olema proaktiivsem ja süstemaatilisem. EL rõhutab, et Moldova peaks tugevdama oma operatiivset ja analüütilist suutlikkust, sealhulgas seoses kohtuekspertiisi ja teabepõhise politseitegevusega, eelkõige töötades välja tõhusa jälitusteabe kogumise, analüüsi ja levitamise kõrgeimate standardite kohaselt. EL rõhutab samuti, et Moldova peaks demonstreerima usaldusväärset ja süstemaatilist tegevust organiseeritud kuritegevuse ja rahapesuga võitlemise vallas finantsuurimiste algatamiseks, mille tulemusel suureneb vara arestimine ja konfiskeerimine, ning võtab teadmiseks Moldova sellekohase kohustuse. EL kutsub Moldovat üles mitte ainult sagedamini finantsuurimisi kasutama, vaid arendama ka oma suutlikkust tegeleda keeruliste finantsjuhtumitega. Moldova peaks tugevdama ka oma vara tagasivõitmise süsteemi, sealhulgas asjaomaseid riiklikke asutusi, nagu riiklik vara tagasivõitmise ja vara haldamise talitus. EL märgib, et Moldova peaks eraldama organiseeritud kuritegevuse vastu võitlevatele institutsioonidele piisavad vahendid ning parandama institutsioonidevahelist koordineerimist kuritegevuse avastamisel ja selle vastu võitlemisel.

EL märgib, et eraldiseisva süüteona rahapesu ja oma kuritegeliku raha pesu kui eest vastutusele võtmine on lisatud Moldova õigusaktidesse, kuid praktiline rakendamine on endiselt probleem. Tulemuslikkust süüdimõistvate kohtuotsuste langetamisel tuleks märkimisväärselt suurendada. Moldova peaks tagama, et rahapesu ja terrorismi rahastamise uurimist ja kriminaliseerimist käsitlevad asjakohased õigusaktid on kooskõlas ELi *acquis*' ja rahvusvaheliste standarditega, näiteks rahapesuvastase töökonna ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmeid hindava eksperdikomitee standarditega.

EL kutsub Moldovat üles võtma vastu kõik vajalikud õigusaktid ja rakendusmeetmed, et viia oma õigus ELi *acquis*'ga täielikku vastavusse **küberkuritegevuse** valdkonnas, ning ühinema Budapesti konventsiooni teise lisaprotokolliga, et võidelda tõhusalt küberkuritegevuse vastu. Moldova peaks samuti näitama häid tulemusi küberkuritegevuse ennetamisel ja tõkestamisel, eelkõige tugevdades oma vahendeid ja varustust küberkuritegevuse uurimiseks, sealhulgas kohtuekspertiisi valdkonnas. Moldova peaks institutsionaliseerima ka küberturvalisuse ameti ja küberkuritegevuse vastase võitluse keskuse vahelise koostöö.

EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse uurida **laste seksuaalse väärkohtlemise, sealhulgas internetipõhise laste seksuaalse väärkohtlemise** juhtumeid ja esitada süüdistusi ning viia oma õigusraamistik selles valdkonnas täielikku vastavusse ELi *acquis*'ga ja tugevdada lastekaitsemeetmeid. EL kutsub Moldovat üles pöörama erilist tähelepanu kaitsele nii internetis kui mujal toimuva laste seksuaalse väärkohtlemise puhul ning sellise väärkohtlemise ennetamisele (sealhulgas uuesti ohvriks langemise ennetamisele) ning selle probleemi käsitlemisele.

EL märgib, et Moldova on olnud väga aktiivne EMPACTi tulirelvade valdkonnas, mis on andnud positiivseid tulemusi **ebaseadusliku tulirelvakaubanduse** vastases võitluses. EL märgib samuti, et Moldova on viinud läbi positiivseid institutsioonilisi reforme, määrates kindlaks riikliku väike- ja kergrelvade komisjoni ning asutades riiklikud tulirelvade valdkonna kontaktpunktid, ning kutsub Moldovat üles jätkama tööd nende kasutuselevõtmise nimel. EL võtab samuti teadmiseks Moldova kavatsuse võtta vastu spetsiaalne strateegiline raamistik, tugevdada õiguskaitseasutuste suutlikkust reageerida tulirelvadega seotud ohtudele, parandada tulirelvadega seotud uurimiste kohtuekspertiisi suutlikkust ning suurendada varude turvalisust ja ohutust.

EL märgib, et Moldova on **inimkaubanduse** päritolu-, transiidi- ja sihtriik ning peab tugevdama oma inimkaubandusevastaseid meetmeid, pidades eelkõige silmas potentsiaalsete ohvrite varajast tuvastamist ning ohvrite kaitset, sealhulgas tugevdades abi-, varjupaiga- ja sotsiaalkaitsemeetmeid. EL võtab teadmiseks Moldova võetud kohustuse suurendada sellega seoses institutsioonilist suutlikkust ohvrite kaitseks. EL rõhutab, et Moldova peab veel tõendama, et suudab selles valdkonnas saavutada häid tulemusi ennetavate uurimiste läbiviimisel, süüdistuste esitamisel ja lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste tegemisel.

EL märgib, et Moldova õigusraamistik on osaliselt vastavusse viidud uimastite valdkonda käsitleva ELi *acquis*'ga, ning kutsub Moldovat üles tagama täieliku vastavusse viimise. EL märgib, et Moldova õiguskaitseasutused on saavutanud **uimastite valdkonnas hea koostöö** ELi liikmesriikide vastavate asutustega, Europoli ning Euroopa Liidu Uimastiametiga (EUDA). EL märgib, et Moldova peaks tihedas koostöös EUDAGA edasi arendama andmete kogumist kõigi uimastitega seotud näitajate kohta ning intensiivistama operatiivkoostööd uimastikaubanduse vastases võitluses, sealhulgas EMPACTi raames ja koostöös Europoliga. EL kutsub Moldovat üles võtma vastu uimastite valdkonna laiaulatusliku strateegilise raamistiku, milles käsitletakse ennetust ning nii pakkumise kui ka nõudluse vähendamist ja samuti uimastitega seotud kahju. Lisaks võtab EL teadmiseks Moldova plaani tugevdada oma institutsioonilist raamistikku, eelkõige tugevdades riiklikku uimastiseire asutust ja luues riikliku varajase hoiatamise operatiivse süsteemi teabevahetuseks uute psühhoaktiivsete ainete kohta. EL rõhutab, et lisaks õigus- ja strateegilise raamistiku vastavusse viimisele ELi *acquis*'ga on äärmiselt oluline, et Moldova näitaks häid tulemusi uimastite konfiskeerimisel, süüdistuste esitamisel ja süüdimõistvate otsuste tegemisel uimastitega seotud juhtumite puhul, samuti kuritegeliku vara süstemaatilisel konfiskeerimisel ja konfiskeeritud uimastite kiirel hävitamisel. Samuti kutsub EL Moldovat üles suurendama oma kohtuekspertiisi suutlikkust ja arendama edasi oma suutlikkust uimastite nõudlusega seotud poolel.

EL märgib, et Moldoval on **terrorismivastaseks võitluseks** strateegiline, õigus- ja institutsiooniline raamistik, milles on vaja teha muudatusi, et viia see ELi *acquis*'ga täielikult vastavusse. EL märgib, et piirkondlikku koostööd ning tundliku teabe vahetamist Europoli ja liikmesriikidega tuleb suurendada. EL kutsub Moldovat üles võtma vastu terrorismivastasele võitlusele pühendatud strateegilise raamistiku ning radikaliseerumise ja vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise strateegia. Lisaks võtab EL teadmiseks ka Moldova kavatsuse võidelda terroristliku veebisisu vastu, viies oma õigusraamistiku vastavusse ELi *acquis*'ga, ning Moldova võetud kohustuse reguleerida lõhkeainete lähteainete turustamist ja kasutamist. EL rõhutab, et terrorismi rahastamise ja rahapesuga võitlemiseks on vaja teha täiendavat tööd, sealhulgas tugevdades õiguskaitsealast suutlikkust finantsuurimiste ja rahapesu vastase võitluse vallas. EL märgib, et Moldova kohustub **kaitsma elutähtsat taristut ja suurendama oma elutähtsa teenuse osutajate vastupanuvõimet**, näiteks võttes vastu vastupanuvõime strateegia, määrates kindlaks oma elutähtsa teenuse osutajad ja luues asjaomase institutsioonilise raamistiku. Moldova peaks tegema ka riskihindamisi selle *acquis*'ga hõlmatud sektorites.

EL märgib, et Moldova õigusaktides on sätestatud **kriminaal-, tsiviil- ja kaubandusajades tehtava õigusalase koostöö** aluspõhimõtted ning et Moldova on ühinenud paljude asjakohaste rahvusvaheliste konventsioonidega, kuid et jätkata on vaja õigusaktide vastavusse viimist ELi *acquis*'ga, eelkõige seoses dokumentide kätetoimetamise ja tõendite kogumise, vahendamise, perekonnaasjade ja pärimisasjade, maksejõuetuse ja õigusabiga. EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse ratifitseerida mitu asjakohast rahvusvahelist konventsiooni õigusalase koostöö valdkonnas. Samuti kutsub EL Moldovat üles suurendama oma haldussuutlikkust, et täita ELi nõudeid, mis käsitlevad õigusalast koostööd kriminaal-, tsiviil- ja kaubandusajades, ning tagama esimesena nimetatud vallas tõhusa koostöö Eurojusti ja Euroopa Prokuratuuriga (EPPO). Moldoval palutakse lähetada Eurojusti ja Euroopa Prokuratuuri peakorterisse täistööajaga sideprokurör.

EL märgib, et **rände** valdkonnas on Moldova muutumas üha enam transiidi- ja sihtriigiks. EL rõhutab vajadust tagada, et asjaomaste asutuste vahel oleksid olemas nõuetekohased koordineerimismehhanismid. EL võtab teadmiseks Moldova plaani ajakohastada oma erandolukorra plaani suurte rändevoogude haldamiseks ning kutsub Moldovat üles eraldama asjakohaseid vahendeid. EL võtab samuti teadmiseks Moldova plaani võtta vastu vajalikud muudatused seadusliku rände valdkonnas, et viia õigusaktid vastavusse kehtiva ELi *acquis*'ga, nt kolmandate riikide kodanike (sealhulgas hooajatöötajate) ühtne töö- ja elamisloa, teatavad sätted perekonna taasühinemise ja pikaajaliste elanike kohta, normid kõrgelt kvalifitseeritud töötajate riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ELi sinise kaardi alusel ning üliõpilaste ja teadlaste kohta ning normid ettevõtjasiseselt üleviidud töötajate kohta. Lisaks võtab EL teadmiseks Moldova kavatsuse viia oma õigusaktid vastavusse asjakohase ELi *acquis*'ga ebaseadusliku rände valdkonnas. EL rõhutab, et Moldova koostöö Frontexiga on hea, ning kutsub Moldovat üles seda koostööd süvendama. EL võtab samuti teadmiseks käimasolevad läbirääkimised Frontexiga uue töökorra sõlmimiseks, mis hõlmab Frontexi uusi volitusi. EL võtab samuti teadmiseks Moldova märkimisväärsed jõupingutused liikmesriikidega operatiivpartnerluste loomiseks ebaseadusliku rände vastases võitluses. EL rõhutab vajadust suurendada rände valdkonnas üldiselt finants-, inim- ja tehnilisi ressursse, eelkõige selleks, et ebaseaduslikku rännet paremini ennetada ja hallata. EL kutsub Moldovat tugevdama oma suutlikkust kohaldada tagasisaatmismenetlusi kooskõlas ELi *acquis*'ga.

EL märgib, et **varjupaiga** valdkonnas on aktiveeritud erandolukorra plaani kohaseid meetmeid, et tegeleda Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja kontekstis Moldovasse saabuvate varjupaigataotlejate massilise sissevooluga. EL märgib siiski, et varjupaigataotlejate arvu suurenemise korral tuleb suurendada inim-, finants-, tehnilist ja logistilist suutlikkust, sealhulgas tagades piisavad vastuvõtutingimused. Samuti kutsub EL Moldovat üles pöörama erilist tähelepanu erivajadustega isikutele, eelkõige vaadates läbi erivajadustega varjupaigataotlejate suunamise riikliku süsteemi ning pakkudes neile piisavat abi ja majutust. EL võtab teadmiseks Moldova plaani vaadata põhjalikult läbi oma varjupaigasüsteem ning parandada varjupaigataotlejate juurdepääsu teenustele ja integratsiooniprogrammidele.

EL märgib, et Moldova **viisapoliitika** ei ole veel täielikult vastavuses ELi viisapoliitikaga. EL tuleb meelde, et ühinemiseks on vaja täielikku ühtlustamist ELi viisapoliitikaga, ning kutsub Moldovat üles astuma samme õigusaktide järkjärguliseks vastavusse viimiseks ELi viisapoliitikaga. EL kutsub Moldovat üles teostama kuni viisapoliitikaga täieliku vastavusse viimiseni rangemat kontrolli viisavabalt saabuvate kolmandate riikide kodanike, eelkõige julgeolekut ohustavatest või ebaseadusliku rände ohtu kujutavatest riikidest pärit saabujate suhtes. EL märgib, et Moldova infosüsteem vajab viisainfosüsteemiga vastavusse viimiseks täiendavaid tehnilisi kohandusi, ning võtab teadmiseks Moldova kavatsuse töötada välja sellega koostalitlusvõimeline riiklik viisainfosüsteem, mida saab teha asjakohases etapis pärast ühinemist. Samuti kutsub EL Moldovat üles töötama välja asjakohased normid, menetlused ja suutlikkuse sõrmejälgede kogumiseks, et väljastada biomeetrilisi reisi- ja elamislubasid ning vahetada teavet liikmesriikidega.

EL võtab seoses **Schengeni ja välispiiridega** teadmiseks hea ja jätkuva operatiivkoostöö Frontexiga piirivalve valdkonnas, sealhulgas Moldova korraldatud ühisoperatsiooni ja koolituselase koostöö kaudu. EL kutsub Moldovat üles jätkama selle koostöö arendamist ning rõhutab vajadust tegeleda piiripolitsei ametnike suure volavusega ning täiustada taristut ja varustust. EL tuleb meelde, et oluline osa Schengeni *acquis*'st, sealhulgas piirikontrolli puudumine sisepiiridel, sõltub sellest, kas Moldova täidab Schengeni hindamismehhanismi raames kontrollitavaid täiendavaid objektiivseid nõudeid. EL võtab teadmiseks Moldova kohustuse võtta vastu Schengeni tegevuskava, et valmistuda Schengeni alaga ühinemiseks.

Seoses **euro võltsimisega** toonitab EL vajadust luua sularaha võltsimise vastane riiklik keskasutus ja jätkata õigusaktide vastavusse viimist ELi *acquis*'ga. EL tervitab asjaolu, et Moldova viis 2024. aasta detsembris lõpule ühinemise rahvusvahelise rahavõltsimise vastu võitlemise Genfi konventsiooniga.

5. Majanduslikud kriteeriumid

EL märgib, et Moldova on pühendunud **toimivaks turumajanduseks** saamisele. EL rõhutab Moldova pühendumust saavutada makromajanduslik stabiilsus ja majandusreformid ning riigi rahanduse jätkusuutlikkus. EL märgib, et valitsemissektori võla tase on jätkusuutlik, samas kui hiljutiste kriiside ajal oli Moldoval suur eelarvepuudujääk. EL kutsub Moldovat üles tagama riigi rahanduse jätkusuutlikkuse, tasakaalustades samal ajal avaliku sektori investeeringuid, sealhulgas kohaldades uut ühtse projektide registri raamistikku, laiendades maksubaasi ja parandades kulutuste läbivaatamise kaudu kulutuste tõhusust. EL rõhutab, et kuigi viimastel aastatel on tehtud olulisi jõupingutusi ja edusamme, püsivad endiselt peamised struktuursed puudused, mis piiravad jätkuvalt turumajanduse tõhusat toimimist ning heidutavad kohalikke ja välisinvestoreid. See hõlmab järgmist: i) nõrk ettevõtluskeskkond, mida mõjutab tõsiselt ka Venemaa agressioonisõda naaberriigi Ukraina vastu, ii) tööturul osalemise madal tase, iii) mitteametliku majanduse kõrge tase, iv) riigi osalusega ettevõtete domineerimine teatavates sektorites, samal ajal kui riigi osalusega ettevõtete käimasoleva reformi olulised sammud on veel tegemata, ja v) finantssektori piiratud areng, millega kaasnevad püsivad takistused rahastamisele juurdepääsul.

EL märgib, et Moldova teeb edusamme seoses oma **suutlikkusega tulla toime konkurentsi ja turujõudude survega** liidus. EL märgib, et Moldova majandus sõltub endiselt suurel määral madala tootlikkusega põllumajandussektorist, hoolimata järkjärgulisest üleminekust teenustele, mis toovad riigi majanduse jaoks kaasa suured riskid seoses kliimamuutustega. EL kutsub Moldovat üles veelgi mitmekesistama oma majandust ja tugevdama kliimamuutustele vastupanu võimet. EL võtab teadmiseks Moldova kasvava integreerumise ELi turuga nii kaubanduse kui ka välismaiste otseinvesteeringute osas ning soovib Moldoval veelgi toetada kohalike ettevõtete integreerimist ülemaailmsetesse väärtusahelatesse, eelkõige suurema lisandväärtuse ja ekspordi mitmekesistamise kaudu. EL rõhutab, et Moldova energiaalane vastupanuvõime on viimastel aastatel märkimisväärselt paranenud, peamiselt tänu suurtele investeeringutele energiataristusse ja ELi turuga integreerumisele. Kuigi endiselt eksisteerib märkimisväärsed puudujääke, märgib EL, et transporditaristu, majanduse digiüleminek ja hariduse kvaliteet on aeglaselt paranenud. EL toonitab samuti, et investeeringud kõikidesse füüsilise taristu valdkondadesse peavad suurenema, võimendades Moldova majanduskasvu kava ressursse ning tuginedes paremale avaliku sektori investeeringute juhtimisele ja valitsemisreformidele. EL kutsub Moldovat üles suurendama oma tootlikkust ja tehnoloogilist progressi, mida praegu takistavad ettevõtlusalase ja tehnoloogilise oskusteabe puudumine, välismaiste otseinvesteeringute madal tase, oskuste mittevastavus tööturu vajadustele ning püsivalt väikesed kulutused teadus- ja arendustegevusele ning innovatsioonile, pakkudes paremat kvaliteeti ja tööturu vajadustele kohandatud haridustulemuste taset, tehes jõupingutusi teadusuuringutesse tehtavate investeeringute toetamiseks ja edendades tehnosiiret, mida toetavad välismaised otseinvesteeringud.

EL kutsub Moldovat üles süstemaatiliselt ja põhjalikult käsitlema nii komisjoni laienemispakettide aruannetes esitatud ELi poliitikasoovitusi kui ka ELi ja kandidaatriikide vahelise majandus- ja rahandusteemalise dialoogi ühiste järelduste raames ühiselt kokku lepitud poliitilisi suuniseid ning lisaks majanduskasvu kava kohaseid võetavaid kohustusi, mis aitavad Moldoval majanduslikke kriteeriume täita.

6. 5. peatükk – riigihanked

EL märgib, et Moldova riigihangete süsteem on ELi *acquis*'ga osaliselt vastavusse viidud. Kuigi **klassikalise ja kommunaalteenuste sektori** valdkonnas on õigusaktide vastavusse viimine heal tasemel, kutsub EL Moldovat üles vaatama läbi oma nende sektorite õigusaktid selliste aspektide seisukohast nagu kohaldamisalast väljajätmine, menetlusest kõrvalejätmise alused, pakkumuste hindamise kriteeriumid, ettevõtjate kvalifitseerimis- ja valikukriteeriumid ning madala maksumusega hanked, et viia need aktid täielikult kooskõlla ELi riigihangete direktiividega. EL märgib samuti, et **kontsessioonide ning avaliku ja erasektori partnerluste** valdkonnas on Moldova viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse ELi *acquis*'ga, ning juhib tähelepanu Moldova jõupingutustele oma õigusaktide edasiseks vastavusse viimiseks. Lisaks kutsub EL Moldovat üles jätkama jõupingutusi selles valdkonnas sidusate õigusaktide kehtestamiseks ning eelkõige avaliku ja erasektori partnerluste jaoks tõhustatud õigusraamistiku vastuvõtmiseks. EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse võtta vastu ulatuslikud õigusaktid, mis hõlmavad **kaitse- ja julgeolekualaste hangete** valdkonda.

EL märgib Moldova mõõdukat ettevalmistust riigihangete **rakendus- ja jõustamissuutlikkuse** osas. EL rõhutab hankemenetluste läbipaistvuse ja usaldusväarsuse ning tõhususe ja põhjaliku rakendamise tähtsust. Eelkõige võtab EL teadmiseks Moldova plaani rakendada uut elektroonilist hankesüsteemi, et suurendada läbipaistvust, tõhusust, tulemuslikku andmete kogumist ja seiret. EL kutsub Moldovat üles suurendama riigihangete ameti kaudu avaliku sektori hankijate suutlikkust nii kesk- kui ka kohalikul tasandil riigihangete süsteemi toimimise täiendavaks parandamiseks paralleelselt riigi õigusraamistiku reformiprotsessiga ning tegelema korrupsiooniriskidega, võttes arvesse selle sektori suurt haavatavust.

EL märgib, et Moldova on oma **õiguskaitsemeetmete süsteemi** valdkonna õigusaktid viinud suurel määral vastavusse ELi *acquis*'ga. EL kutsub Moldovat üles vaatama läbi oma õigusaktid, et kõrvaldada vastuolud seoses kaebuste esitamise tähtaegadega, ning viima oma õigusaktid vastavusse *acquis*'ga kommunaalteenuste sektori läbivaatamissüsteemi osas. Lisaks võtab EL teadmiseks, et Moldova on rakendanud kaebuste lahendamise riikliku ameti platvormi kaudu oma elektroonilise kaebuste esitamise läbipaistva süsteemi. EL rõhutab, et Moldova peab paralleelselt oma elektroonilise hankesüsteemi ajakohastamisega tagama oma digitaliseeritud läbivaatussüsteemi koostalitlusvõime. EL võtab teadmiseks, et Moldova õiguskaitsemeetmete süsteemi puhul on säilitatud esitatud kaebuste vallas tulemuslikkus ja kvaliteetsete otsuste stabiilne tase.

7. 18. peatükk – statistika

EL märgib, et Moldova **statistikataristu** on ELi *acquis*'ga osaliselt vastavusse viidud. EL võtab teadmiseks Moldova võetud kohustuse eraldada statistikasektorile piisavad rahalised ja inimressursid, et saavutada õigusaktide täielik vastavusse viimine ELi *acquis*'ga.

EL võtab teadmiseks Moldova kavatsuse rakendada riikliku statistikasüsteemi arengustrateegiat 2023–2030 ja riikliku statistikasüsteemi arendamise programmi 2023–2026.

EL võtab teadmiseks Moldova võetud kohustuse luua institutsioonidevaheline töörühm ja koostada institutsioonide vahelise vastastikuse mõistmise memorandumid, et paremini piiritleda asjaomaste institutsioonide vastutusvaldkondi teatava uue statistika koostamisel.

EL märgib, et Moldova on rakendanud peamise **ELi klassifikatsiooni** nii, et see on ELi *acquis*'ga erineval määral kooskõlas. EL võtab teadmiseks Moldova võetud kohustuse tagada täiendava vajaliku töö statistiliste registritega, et saavutada täielik vastavus ELi *acquis*'le.

EL rõhutab Moldova õigusaktide osalist vastavusseviimist **statistikat** käsitleva ELi *acquis*'ga, kusjuures kõigis valdkondades on vaja veel märkimisväärset tööd teha. EL kutsub Moldovat üles tegema täiendavaid edusamme kõigis statistikavaldkondades, et saavutada õigusaktide täielik vastavusse viimine.

8. 32. peatükk – finantskontroll

EL märgib, et Moldova on viinud oma õigusaktid osaliselt vastavusse **avaliku sektori sisefinantskontrolli** käsitleva ELi *acquis*'ga ning et Moldova õigusraamistik on üldjoontes ELi standarditega vastavusse viidud. EL rõhutab, et sisekontrolli tõhusat rakendamist tuleks parandada, eelkõige seoses delegeeritud juhtimisvastutusega ja riskijuhtimisega. Lisaks rõhutab EL, et siseauditi funktsiooni inimressursside suutlikkust tuleks märkimisväärselt suurendada ning siseauditi kavandamise protsesse tuleb parandada, et täita siseauditi funktsiooni nõudeid.

EL kutsub Moldovat üles tugevdama sise- ja välis**auditi funktsioonide** mõju, et järgida täielikult ELi kutsestandardeid ja -põhimõtteid.

EL kutsub Moldovat üles muutma asjakohaselt oma õigusraamistikku, et käsitleda kooskõlas rahvusvaheliste standarditega **Riigikontrolli sõltumatust ja staatust**.

EL kutsub Moldovat üles viima oma riigisisese õigusaktid täielikult vastavusse ELi direktiiviga, mis käsitleb võitlust **ELi finantshuve** kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil.

EL kutsub Moldovat üles panema aluse riiklike pädevate asutuste vahelisele ametlikule koostööle **euro kaitsmiseks võltsimise eest** ja seda koostööd tugevdama.

* * *

Pidades silmas Moldova ettevalmistuste hetkeseisu ja eeldades, et Moldova peab jätkama edusammude tegemist oma õigusaktide vastavusse viimisel ELi *acquis*' ja 1. teemaploki asjakohaste Euroopa standarditega ning asjaomase *acquis*' ja nimetatud standardite rakendamisel, märgib EL, et täita tuleb järgmised *vahekriteeriumid*:

- *1. teemaploki horisontaalsel tasandil* tagab Moldova õigusriigi, avaliku halduse reformi ja demokraatlike institutsioonide toimimise tegevuskavade pideva rakendamise hoolika ja püsiva järelevalve tugeva ja valdkondadevahelise järelevalvemehhanismi kaudu, pöörates erilist tähelepanu inimressursside ja rahaliste vahendite piisavusele, institutsioonilisele suutlikkusele, kindlaks määratud tähtaegadest kinnipidamisele ning aktiivsele ja sisukale dialoogile kodanikuühiskonnaga.

23. peatükk – kohtusüsteem ja põhiõigused

Moldova rakendab ka edaspidi ulatuslikku kohtureformi, parandades kohtusüsteemi erapooletust, sõltumatust, vastutust, kvaliteeti ja tõhusust kooskõlas ELi *acquis*' ja Euroopa standarditega. Täpsemalt on Moldova selle vahekriteeriumi täitnud, kui ta on:

- tugevdanud veelgi kohtusüsteemi kohtu ja prokuratuuri autonoomsete juhtorganite, kõrgema justiitsnõukogu ja kõrgema prokuröride nõukogu ning nende erikolleegiumide suutlikkust, kvaliteeti, läbipaistvust, tõhusust ja struktuurset *sõltumatust*, sealhulgas eraldanud piisavalt vahendeid; teinud käegakatsutavaid edusamme kohtusüsteemi ja prokuratuuri ümberkorraldamist käsitlevate kaartide rakendamisel;

- tugevdanud kohtute ja prokuratuuride struktuurset sõltumatust ja püsivat vastutust, eelkõige tehes märkimisväärseid edusamme kontrolliprotsessi lõpuleviimise ning kohtusüsteemi püsiva vastutuse ja usaldusväarsuse suunas kõigil tasanditel pärast kontrolli kooskõlas Euroopa standarditega, sealhulgas parema distsiplinaarmenetluse ning prokuratuuride suurema autonoomia ja struktuurse terviklikkuse kaudu;
- parandanud õigusemõistmise kvaliteeti, sealhulgas tagades kohtutele ja prokuratuuridele piisavad rahalised ja inimressursid, vähendades märkimisväärselt täitmata ametikohti õigussektoris, rakendades ülemkohtu reformi ja tugevdades riikliku õigusinstituudi toimimist;
- tõhustanud kohtusüsteemi, sealhulgas kohtumenetluste määra ja *otsuste tegemiseks* kuluva aja parandamisega, mille tulemuseks on kohtuasjade kuhjumise pidev vähenemine, konstitutsioonikohtu menetluse parandamisega, alternatiivsete vaidluste lahendamise mehhanismide laialdasema kasutamisega, tõhustatud õigusabiga, kõrgemate täitmise määradega ning kohtusüsteemi digiülemineku parandamisega.

Moldova teeb märkimisväärseid edusamme korrupsiooni vastu võitlemisel ja selle ennetamisel. Täpsemalt on Moldova selle vahekriteeriumi täitnud, kui ta on:

- rakendanud järjepidevalt õigus- ja strateegilist korrupsioonivastast raamistikku kooskõlas Euroopa ja rahvusvaheliste standarditega, sealhulgas asjakohaste GRECO, OSCE-ODIHRi ja OECD soovitustega, tõhusa koordineerimise, eelarvestamise, järelevalve ja hindamisega;
- suurendanud märkimisväärselt korrupsioonivastasele võitlusele spetsialiseerunud asutuste ja muude korrupsioonivastase võitluse eest vastutavate asjaomaste asutuste sõltumatust, tulemuslikkust, koordineerimist ja tegevussuutlikkust;

- tugevdanud korrupsiooni ennetamise raamistiku tõhusust, sealhulgas õigusaktide järkjärgulist vastavusseviimist ELi *acquis*'ga, näiteks rikkumisest teavitajate kaitse puhul, ja varade deklareerimise kontrolli tugevdamist;
- teinud käegakatsutavaid edusamme, et näidata häid tulemusi korrupsioonijuhtumite uurimisel, nende eest *süüdistuste* esitamisel ja süüdimõistvate kohtuotsuste tegemisel, eelkõige suurkorruptsiooni alal lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste puhul, ning suurendanud arestitud, külmutatud ja konfiskeeritud varade arvu ja koguväärtust;
- parandanud konkreetsete korrupsioonivastase võitluse meetmete süvalaiendamist *riskihindamiste* ja süsteemsete eetikameetmete abil korrupsiooni suhtes kõige haavatavamates sektorites.

Moldova tugevdab põhiõiguste kaitset praktikas veelgi. Täpsemalt on Moldova selle vahekriteeriumi täitnud, kui ta on:

- tõhusamalt rakendanud põhiõiguste õigus- ja poliitikaraamistikku ja *nende* jõustamist praktikas, eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuste suurema rakendamise ning sõltumatute põhiõiguste institutsioonide, sealhulgas võrdõiguslikkuse nõukogu ja ombudsmani büroo suurema suutlikkuse kaudu;
- jätkanud vangla- ja kinnipidamisasutuste reformi, sealhulgas parandanud tingimusi ja võtnud järelmeetmeid väärkohtlemise juhtumite asjus;
- tõhustanud ühinemis- ja sõnavabadust, sealhulgas meediavabadust ja meedia mitmekesisust, tugevdades avalik-õigusliku meedia sõltumatust ja institutsioonilist suutlikkust ning raamistikku selle tegevuse jälgimiseks ning tagades meediaomandi läbipaistvuse kooskõlas rahvusvaheliste ja ELi standarditega;

- taganud edasised edusammud riigisiseste õigusaktide vastavusse viimisel ELi *acquis* 'ga, mis käsitleb võrdõiguslikkust ja mittediskrimineerimist, vaenukuritegusid ja vaenukõnet, puuetega inimeste õigusi, soolist võrdõiguslikkust ja soolise vägivalda vastast võitlust, kahtlustatavate ja süüdistatavate isikute *menetlus*õigusi kriminaalmenetluses ja ohvrite õigusi, paremat andmekogumist, ning taganud kuriteoohvritele spetsialiseeritud tugiteenuste osutamise ning taganud riikliku andmekaitsekeskuse suurema suutlikkuse;
- teinud edusamme integreeritud lastekaitseüsteemi loomisel ja oma õigusaktide lapse õigusi käsitleva ELi *acquis*'ga vastavusse viimisel, liikudes vanemliku hoolitsuseta laste ja puuetega inimeste deinstitutionaliseerimise suunas.

24. peatükk – õigus, vabadus ja turvalisus

Moldova teeb käegakatsutavaid edusamme raske ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses. Täpsemalt on Moldova selle vahekriteeriumi täitnud, kui ta on:

- täiendavalt ühtlustanud oma õigusakte ELi *acquis* 'ga, mis käsitleb organiseeritud kuritegevuse vastast võitlust, sealhulgas rahapesu uurimist ja kriminaliseerimist, samuti vara tagasivõitmist ja konfiskeerimist;
- teinud *käegakatsutavaid* edusamme, et näidata häid tulemusi uurimisel, süüdistuste esitamisel ja lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste tegemisel kõigis raske ja organiseeritud kuritegevuse (sealhulgas inimkaubandus ja laste seksuaalne väärkohtlemine, küberkuritegevus, ebaseaduslik tulirelvakaubandus, uimastite tootmine ja nendega ebaseaduslik kauplemine, rahapesu ja terrorismivastane võitlus) valdkondades;

- juurutanud usaldusväärse ja järjepideva tava algatada süstemaatilisi finantsuurimisi raske ja organiseeritud kuritegevuse, sealhulgas rahapesu juhtumite käsitlemisel;
- teinud käegakatsutavaid edusamme, et näidata häid tulemusi vara arestimisel ja lõplikul konfiskeerimisel, ning tõhustanud oma süsteemi vara tagasivõitmiseks;
- teinud käegakatsutavaid edusamme inimkaubanduse ja *ebaseadusliku* tulirelvakaubanduse võrgustike lammutamisel, sealhulgas väike- ja kergrelvade kontaktasutuse rakendamise teel;
- tugevdanud oma institutsioonilist raamistikku, eelkõige määrates selgemalt kindlaks õiguskaitseasutuste volitused ja funktsioonid, suurendades nende sõltumatust ja usaldusväärsust, operatiivset, analüütilist ja IT-alast suutlikkust ning edendades asutustevahelist koostööd.
- suurendanud oma haldussuutlikkust, et täita ELi nõudeid, mis käsitlevad õiguslast koostööd kriminaal-, tsiviil- ja kaubandusajades, ning taganud tõhusa koostöö Eurojusti ja Euroopa Prokuratuuriga.

Moldova tõhustab oma jõupingutusi uimastialases koostöös. Täpsemalt on Moldova selle vahekriteeriumi täitnud, kui ta on:

- loonud toimiva ja piisavalt rahastatud riikliku varajase hoiatamise süsteemi, tugevdanud riiklikku uimastiseire asutust ning viinud oma õigusaktid vastavusse uimasteid ja uimastite lähteaineid käsitleva ELi *acquis*'ga;
- teinud käegakatsutavaid edusamme, et näidata häid tulemusi seoses uimastite konfiskeerimise ja hävitamisega ning uimastitega seotud vara konfiskeerimisega.

Moldova on saavutanud tulemusi seadusliku ja ebaseadusliku rände, varjupaiga, Schengeni *acquis*' ja välispiiride ning viisapoliitikaga seotud küsimustes. Täpsemalt on Moldova selle vahekriteeriumi täitnud, kui ta on:

- parandanud oma õigusaktide vastavust ELi *acquis*'le rände, varjupaiga, viisapoliitika ja piirihalduse valdkonnas, sealhulgas suurendanud vastavust Euroopa integreeritud piirihalduse metoodikale;
- suurendanud oma institutsioonilist suutlikkust, koostööd ja koordineerimismehhanisme rände, piiride ja varjupaiga haldamisega tegelevate *ametiasutuste* vahel, ajakohastanud oma kava suuremate segarändevoogude haldamiseks ning tõhustanud võitlust ebaseadusliku rände ja rändajate smugeldamise vastu;
- *parandanud* oma varjupaigasüsteemi, sealhulgas sellega, et riik pakub varjupaigataotlejatele vajalikke teenuseid.

* *

Võttes arvesse Moldova ettevalmistuste hetkeseisu ja eeldusel, et Moldova täidab horisontaalselt ja õigusriigi peatükkide puhul vahekriteeriumid, ning lähtudes arusaamast, et Moldova peab jätkama edusammude tegemist seoses oma õigusaktide vastavusseviimisega allpool nimetatud peatükkidega hõlmatud *acquis*'ga ja nimetatud *acquis*' rakendamisega, ning ilma et see piiraks 1. teemaploki täiendavates kriteeriumides kehtestatud lisatingimuste kohaldamist, märgib EL, et need peatükid võib sulgeda üksnes ajutiselt ja alles siis, kui EL on leidnud, et täidetud on järgmised kriteeriumid.

5. peatükk – riigihanked

Moldova viib oma riigisisese õigusraamistiku täielikult vastavusse ELi *acquis*'ga kõigis riigihankeid puudutavates valdkondades, kaasa arvatud kontsessioonide, avaliku ja erasektori partnerluse ning kaitsealaste riigihangete alal, samuti rahvusvaheliste lepingute puhul, millega vabastatakse teatavad hanked riigihangete eeskirjade järgimisest, kooskõlas ELi *acquis*'ga.

Moldova loob asjakohase haldusalase ja institutsioonilise suutlikkuse kõigil tasanditel ja võtab asjakohased meetmed, et tagada kõnealuses valdkonnas riigisiseste õigusaktide nõuetekohane rakendamine ja jõustamine ning järelevalvevahendite rakendamine aegsasti enne ühinemist. See hõlmab eelkõige järgmist:

- kontrolli- ja auditeerimismehhanismide tugevdamine ja läbipaistvuse suurendamine riigihankelepingute täitmise etapis, tuginedes süstemaatilisele riskihindamisele, seades esikohale kontrollid haavatavates sektorites ja menetlustes;
- õiguskaitsemeetmete süsteemi tõhus toimimine, sealhulgas kontsessioonide, avaliku ja erasektori partnerluse ning kaitsealaste riigihangete valdkonnas;
- meetmed/tegevused, mis on seotud korruptsiooni ja huvide konflikti ennetamise ja nende vastase võitlusega riigihangete valdkonnas nii kesksel kui kohalikul tasandil.

Moldova näitab häid tulemusi õiglase ja läbipaistva riigihangete süsteemi puhul, mis pakub tõhusaid, tulemuslikke ja majanduslikult kasulikke tingimusi seoses avaliku sektori vahendite kasutamise, konkurentsi ja tugevate korruptsioonivastaste tagatistega ja tegevustega.

18. peatükk – statistika

Moldova esitab peamised makromajanduslikud andmed (rahvamajanduse arvepidamine ning valitsemissektori finantsstatistika ja ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus) vastavalt Euroopa arvepidamise süsteemi (ESA) kehtivale metoodikale, samuti asjaomasele ESA edastamisprogrammile, kogurahvatulu ja ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse teatamisnõuetele ning muudele asjakohastele nõuetele koos kasutatud metoodika nõutava üksikasjaliku kirjeldusega; Eurostat on esitatud andmeid ja kirjeldusi juba kontrollinud ning on juba kinnitanud asjakohast vastavusseviimist ELi normidega õigeaegsuse, täielikkuse, sidususe, läbipaistvuse ja täpsuse osas;

Moldova võtab vastu tegevuskava, mis käsitleb järgmist: i) allesjäänud puuduste kõrvaldamine ESA tabelites, ii) ESA andmeedastusprogrammi kuuluvate ülejäänud tabelite edastamine, iii) ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse tabelitega koos esitatavas teabes allesjäänud puuduste kõrvaldamine ja iv) kõikide allesjäänud metoodiliste küsimuste rakendamine. Eurostat kinnitab tegevuskava asjakohasust.

32. peatükk – finantskontroll

Moldova tagab avaliku sektori sisefinantskontrolli käsitlevate riigisiseste õigusaktide nõuetekohase rakendamise, eelkõige seoses delegeeritud juhtimisvastutuse ja riskijuhtimisega. Tugevdatakse siseauditi funktsiooni haldussuutlikkust. Siseauditi planeerimise protsessid vastavad auditifunktsiooniga seotud rahvusvahelistele standarditele.

Moldova Riigikontroll järgib Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvahelise Organisatsiooni (INTOSAI) standardeid. Eelkõige käsitletakse Moldova õigusraamistikus piisavalt riigikontrolli sõltumatust ja staatust.

Moldova on viinud oma õigusaktid vastavusse ELi *acquis*'ga, mis käsitleb võitlust pettuste ja muu liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevuse vastu. Moldovas on loodud toimiv ja tõhus pettustevastase võitluse koordineerimistalitus (AFCOS) ja vastav võrgustik. Moldova rakendab ELi finantshuvide kaitseks tõhusat riiklikku pettustevastase võitluse strateegiat. Moldova saavutab häid tulemusi komisjoni, OLAFi ja Euroopa Prokuratuuriga (EPPO) tehtavas koostöös, mis puudutab ELi rahaliste vahendite kasutamisel teatatud rikkumisi ja uurimisjuhtusid.

Moldova on viinud oma õigusaktid vastavusse euromüntide autentimist käsitleva ELi *acquis*'ga ning loonud asjakohased struktuurid ja tugevdanud koostööd riiklike pädevate asutuste vahel.

* *

Läbirääkimiste käigus jätkatakse ELi *acquis*' ja asjakohaste Euroopa standarditega vastavusse viimisel ja nende rakendamisel tehtud edusammude jälgimist. EL rõhutab, et pöörab erilist tähelepanu kõikide eespool nimetatud konkreetsete küsimuste järelevalvele, et tagada Moldova haldussuutlikkus ja võime viia lõpule oma õigusaktide ühtlustamine ühenduse õigustikuga kõikides käesolevas teemaplokis käsitletud valdkondades ning edusammud rakendamisel ja jõustamisel. Erilist tähelepanu on vaja pöörata kõnealuse teemaploki ja läbirääkimiste teiste teemaplokkide vahelistele seostele. Moldova õigusaktide vastavust ELi *acquis*'le ja asjakohastele Euroopa standarditele ning *acquis*' rakendamise alast suutlikkust saab lõplikult hinnata alles läbirääkimiste hilisemas etapis. Lisaks kogu teabele, mida EL võib nõuda läbirääkimiste pidamiseks käesoleva teemaploki üle ja mis tuleb esitada konverentsile, kutsub EL Moldovat üles esitama assotsiatsiooninõukogule korrapäraselt kirjalikku üksikasjalikku teavet ELi *acquis*' rakendamisel saavutatud edusammude kohta.

Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvesse võttes peab konverents sobival ajal kõnealuse teemaploki juurde tagasi pöörduma.

Lisaks tuletab EL meelde, et ajavahemikul 3. juunist 2026 kuni läbirääkimiste lõpuleviimiseni võidakse ELis vastu võtta uusi õigusakte.